

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ОСВІТИ ДЛЯ МИРУ

У статті на основі методів термінологічного аналізу, систематизації та узагальнення законодавчих міжнародних та національних документів, наукових джерел окреслено поняття «професійний розвиток», «ключові компетентності педагога», «освіта для миру». Професійний розвиток розглядається як безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівця, що дає змогу підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду професійної діяльності. Цілями неперервного професійного розвитку фахівця виділяють гносеологічну (формування особистості через освіту як цілісну систему); праксеологічну (формування фахівця через навчання впродовж усього життя шляхом формальної, неформальної освіти); аксіологічну (формування духовно-моральної патріотичної особистості).

Ключові компетентності визначено як компетентності, важливі для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства.

На аналізі прикладі філософсько-педагогічних студій і промов видатного священнослужителя, дипломата, теолога, «педагога світу» Яна Павла II, його концептів «праця», «людина», «родина», «дитина», «мова», «учитель» акцентовано увагу на гуманістичній сутності професійного розвитку педагога в об'єктиві освіти для миру.

*Окреслено діяльність ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, що функціонує у СумДПУ імені А.С.Макаренка в рамках українсько-польського проекту *Innowacyjny uniwersytet i przywództwo. Faza IV: strategie komunikacyjne i relacje uniwersytet-szkola* за напрямками фахово-методичним, дослідницьким та культурно-освітнім з метою надання освітньої, освітньо-консультативної, інформаційно-дидактичної, дослідницької підтримки вдосконалення ключових компетентностей учителя-словесника в умовах міждисциплінарного освітнього середовища на освітніх рівнях: бакалаврат – магістратура (аспірантура) закладів вищої педагогічної освіти - освіта упродовж життя на засадах цінностей педагогіки партнерства і наставництва.*

Professional development of the teacher in the objective of education for peace

In article, on the ground of methods of terminological analysis, systematization and generalization of international and national legislative regulations and scientific sources, the concepts of «professional development», «key competencies of the teacher», «education for peace» are outlined. Professional development is considered as a continuous process of training and improving professional competence of a specialist. It allows supporting or improving standards of professional activity and lasts throughout the period of professional activity. The goals of the continuous professional development of the specialist are distinguished as epistemological (the formation of personality through education as a holistic system); praxeological (the formation of a specialist through lifelong learning through formal, non-formal education); axiological (the formation of a spiritual and moral patriotic personality).

The key competencies are defined as competencies that are important for enhancing personal capability and development, expanding employment opportunities, social integration and active citizenship.

On the analysis of the philosophical and pedagogical studios and speeches of prominent clergyman, diplomat, theologian, «the teacher of the world» John Paul II, his concepts of «work», «human», «family», «child», «language», «teacher» emphasized the humanistic essence of the professional development of a teacher in the objective of education for peace.

The activity of the Resource Center for Professional Development of the Teacher of Ukrainian Language and Literature which is functioning at the Sumy State Pedagogical University named after A. M. Makarenko within the Ukrainian-Polish project «Innowacyjny uniwersytet I przywództwo» is outlined. Faza IV: strategie komunikacyjne relacje uniwersytet-szkola in the areas of vocational, research, cultural and educational purposes is functioning in order to provide educational, advisory, informative, didactic, research support, perfection of key competences of a teacher-philologist. This is achieved in condition of interdisciplinary educational environment at educational levels: undergraduate education - magistracy (postgraduate study) of establishments of higher pedagogical education – life long education on the basis of pedagogy values of partnership and mentoring.

ВСТУП

Постановка проблеми. Одне людство і спільна відповідальність – ключова ідея Всесвітнього гуманітарного саміту у Стамбулі, що відбувся у 2016 році. Військові конфлікти, масова міграція, терористичні акти та ксенофобія, стихійні лиха як результат

господарської діяльності людини - ці виклики, як зазначив Генеральний Секретар Організації Об'єднаних Націй Пан Гі Мун, неможливо розв'язати без усвідомлення людьми колективної та дієвої індивідуальної відповідальності кожного громадянина Землі за мир і безпеку¹. За ініціативою Генеральної Асамблеї ООН Міжнародний день миру в усьому світі відзначають як день всесвітньої відмови від насильства і вогню.

У контексті якісної освіти для миру зростає потреба розвитку особистості й суспільства, зазначає В.Кремень²: українське суспільство має стати знаннєвим суспільством, а українець – людиною, яка постійно навчається, набуває нових компетентностей. В урядовій політиці, в теорії та практиці педагогічної освіти пріоритету набуває безперервний професійний розвиток учителів.

Нова українська школа змінює всю систему освіти і самого вчителя, наголошує Л.Гриневич, котрий розглядається насамперед як провайдер, суб'єкт і об'єкт реформацій, лідер громади³, активний агент сучасних змін⁴. Відповідно професійний розвиток учителя дослідники характеризують як процес становлення творчих лідерів в освіті, коли вчитель разом зі своїми колегами або самостійно переглядає, оновлює, розширює свої зобов'язання щодо моральної мети викладання, критично розвиває знання, уміння, досконале професійне мислення, планування і практику роботи з дітьми, учнівською молоддю й колегами на певному етапі свого професійного життя⁵.

Вагомими чинниками професійного розвитку в контексті освіти для миру фахівці називають упровадження мотивованого навчання з метою сприяння творчості й самостійності вчителя; розширення бази знань із закордонних практик та моделей освіти, зокрема польської. На гуманістичній сутності професійного розвитку педагога в об'єктиві освіти для миру акцентував увагу Кароль Йозеф Войтила (Karol Józef kardynał Wojtyła) (1920 – 2005) або Іоанн Павло II і Папа Римський з 1978 р. За двадцять шість із половиною років Понтифік спілкувався з понад сімнадцятьма мільйонами представниками різних рас, національностей і релігій. Словом, переконанням Іоанн Павло II прагнув утверджувати глибоку повагу до життя й гідності Людини, що є невід'ємним складником освіти для миру.

---

¹ Пан Ги Мун. Единое человечество: общая ответственность. Доклад Генерального секретаря в связи со Всемирным саммитом по гуманитарным вопросам. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/025/70/PDF/N1602570.pdf?OpenElement> – Назва с экрана

² Парламентські слухання на тему: «Збалансований розвиток людського капіталу в Україні: завдання освіти і науки». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/025/70/PDF/N1602570.pdf?OpenElement> – Назва с экрана

³ Там само

⁴ Fullan M. The New Meaning of Educational Change / M. Fullan. – Fourth Edition – New York : Teacher College, Columbia University, 2007. – 338 p.

⁵ Day S. Developing Teachers: The Challenge of Lifelong Learning / S. Day. – London : Falmer Press, 1999. – 239 p.

На вивчення кращого педагогічного досвіду (Іоанн Павло II та ін.) щодо професійного розвитку вчителів крізь призму національних та європейських практик спрямовуємо діяльність ресурсних центрів. Постійно діючі осередки інформаційно-освітнього середовища на кафедрі чи на факультеті університету дозволяють забезпечити взаємозв'язки між суб'єктами освітнього процесу: викладачами, студентами, вчителями, громадою, а в умовах тенденції до інтеграції навчальної, наукової, виховної роботи сприяють створенню особливої творчої атмосфери у закладі. Потреби реалізації стратегічних завдань Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), соціальні вимоги щодо більш ефективної комунікативної взаємодії «університет – школа» спонукали кафедру української мови і літератури СумДПУ імені А.С.Макаренка створити ресурсний центр професійного розвитку вчителя. Передумовою створення центру було наше стажування за українсько-польським проектом *Innowacyjny uniwersytet i przywództwo. Faza IV: strategie komunikacyjne i relacje uniwersytet-szkoła* (Інноваційний університет та лідерство. Фаза IV: комунікаційні стратегії і відносини : університет школа) у Варшавському та Ягелонському університетах упродовж листопада 2018 року. Потреба у створенні центру підтверджена також і SWOT-аналізом фахової підготовки та підвищення кваліфікації учителів-словесників у Сумській області.

Аналіз актуальних досліджень. Як показує проведений аналіз наукових джерел, дослідники розробляють теоретичні засади професійного розвитку вчителів у світовому освітньому просторі (С. Day, J. Sachs⁶, Л.Пуховська⁷), розглядають потребу розроблення інтегративного підходу до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін, що передбачає комплексне врахування закономірностей і механізмів цілісного розвитку людини як фахівця, особистості і громадянина (О. Вознюк, О.Дубасенюк⁸), пропонують науково-методичні рекомендації щодо використання інноваційних ідей у створенні системи професійного розвитку менеджерів в Україні (О.Баніт⁹). Філософсько-педагогічні праці Яна Павла II, їх гуманістична сутність, загальнолюдське значення духовної спадщини педагога світу розглянуті вченими,

---

⁶ International Handbook on the Continuing Professional Development of Teachers / ed. by C. Day, J. Sachs. – Reprinted 2008, 2009. – London : Open University Press. – 320 p.

⁷ Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів : рух до концептуальної карти [Електронний ресурс] / Л. Пуховська // Порівняльна професійна педагогіка : науковий журнал. – 2011. – № 1. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/2564/1>.

⁸ Вознюк О. В. Інтегративний підхід до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін [Електронний ресурс] / О. В. Вознюк, О.А. Дубасенюк // Науковий часопис НПУ імені М.М. Драгоманова. – К., 2010. – Вип. 12 (22). – С. 17–20. – (Серія 16 "Творча особистість"). – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/8418/1/>.

⁹ Баніт О. Системи професійного розвитку менеджерів у транснаціональних корпораціях: досвід Німеччини і Польщі: монографія. Київ: ДСК-Центр.

зокрема, за ред. Я.Зімни, Н. Ничкало¹⁰. Сайти університетів засвідчують функціонування ресурсних центрів для соціальних працівників, науково-методичного супроводу інклюзивної освіти.

Мета статті. У межах статті окреслимо базові поняття дослідження, висвітлимо специфіку діяльності ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури СумДПУ імені А.С.Макаренка.

Методи, якими керуємось у дослідженні: аналіз і синтез; узагальнення; метод термінологічного аналізу, функціонально-структурного аналізу – для опису структури і змісту функцій центру.

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

З-поміж базових понять у статті виділяємо поняття «професійний розвиток». Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017)¹¹ професійний розвиток розглядаємо як безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівця, що дає змогу підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду професійної діяльності. Цілями неперервного професійного розвитку фахівця вчені виділяють гносеологічну (формування особистості через освіту як цілісну систему); праксеологічну (формування фахівця через навчання впродовж усього життя шляхом формальної, неформальної освіти); аксіологічну (формування духовно-моральної патріотичної особистості).

Аналіз наукових джерел дає підстави виокремити такі позиції дослідників щодо професійного розвитку особистості: природній навчальний досвід, усвідомлені і сплановані дії, які несуть пряму або опосередковану користь учителеві, групі вчителів, школі в цілому, що позначається на якості шкільної освіти¹²; продукт і результат діяльності самої людини (І. Хоржевська)¹³; розвиток людини в її професійній ролі (Л.Пуховська)¹⁴. У нашому дослідженні термін «професійний розвиток» розглядаємо як складний процес, що спрямований на забезпечення індивідуального підходу до кожної особистості і ґрунтується на суб'єкт-суб'єктній взаємодії учителя й учня, викладача і студента, спонукаючи до активності, прояву творчої ініціативи.

---

¹⁰ Semper in Altum. Zawsze wzwyż / red.: ks. Prof. Dr hab Jan Zimny, Prof. Dr hab Nella Nyczkało ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. – Stalowa Wola, 2010. – 862 с.

¹¹ Закон про освіту, 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

¹² Day S. Developing Teachers: The Challenge of Lifelong Learning / S. Day. – London : Falmer Press, 1999. – р. 4.

¹³ Хоржевська І.М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості [Електронний ресурс] / І. М. Хоржевська // Наукові праці. Державне управління. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

¹⁴ Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів : рух до концептуальної карти [Електронний ресурс] / Л. Пуховська // Порівняльна професійна педагогіка : науковий журнал. – 2011. – № 1. – Режим доступу : (<http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf>.) <http://lib.iitta.gov.ua/2564/1>.

КОНЦЕПТИ «ПРАЦЯ», «ЛЮДИНА», «РОДИНА», «ДИТИНА», «МОВА», «УЧИТЕЛЬ» У СТУДІЯХ ЯНА ПАВЛА ІІ

На гуманістичній сутності розвитку особистості акцентував увагу Ян Павло ІІ, «геоПапа високого духу, гуманізму й добротворення для цілого світу» (Н.Ничкало), моральний авторитет народів. Характерними рисами Понтифіка були глибоке почуття обов'язку, постійне удосконалення своїх знань та вмінь, присвячення себе для інших, особливо для студентів, відкритість, толерантність, терпіння¹⁵. Ураховуючи теологічно-філософські студії і промови Івана Павла ІІ, окреслимо функціональне навантаження концептів «праця», «людина», «родина», «дитина», «мова», «учитель», акцентуємо увагу на гуманістичній сутності професійного розвитку педагога в об'єктиві освіти для миру. Концептосферу розглядаємо як сукупність згустків понять, образів, з яких складається світ конкретного фахівця.

Проведений аналіз студій засвідчує акцентування уваги в енцикліці *Laborem exerceps*¹⁶ Іоанна Павла ІІ на праці: «Насамперед праця є, власне, даром і законом Божим, який становить сутність його як суб'єкта. Вона є природною властивістю й обов'язком, особливо дорослої людини, яка у професійній діяльності існує орієнтовно сорок років людського життя. Вона є умовою формування людської екзистенції й утвердження справжньої людини. Сім'я - ... це перша школа праці для кожної людини. Праця є благом людини, благом її людяності; через працю людина не тільки перетворює природу, пристосовуючи її до своїх потреб, але також самостверджується як людина, у відомій мірі більше «стає людиною»¹⁷.

У філософсько-педагогічних студіях педагог і психолог обґрунтовує думку про олюднення людини («uczłowieczenie człowieka»), про те, що від першої хвилини свого життя людина на кожній життєвій сходинці вчиться бути Людиною. І цей процес є неперервним: «Так, людина є спільним добром: спільним добром сім'ї й людства, окремих груп й численних суспільних структур; проте кожна людина суттєво відрізняється наповненням і реалізацією добра. Людина є спільним добром, для прикладу, нації – як співвітчизник, держави – як громадянин, а особливо спільним добром для сім'ї, єдиним і неповторним: не тільки як одиниця з числа людей, але як «ця людина». «Ця людина» – у

---

¹⁵ Ничкало Н. Г. Філософія педагогіки серця Яна Павла ІІ // Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука : зб. наук. пр. / редкол. : Н. Ничкало (голова) та ін. ; упор. : Н. Ничкало, О. Боровік ; НАПН України ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К. : Богданова А. М., 2016. – С. 24-34; *Semper in Altum. Zawsze wzwyż* / red.: ks. Prof. Dr hab Jan Zimny, Prof. Dr hab Nella Nyczkało ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. – Stalowa Wola, 2010. – 862 с.

¹⁶ Цит. за Wiatrowski Z. *Praca człowieka – wątpliwości, nieporozumienia i realia*/ Z. Wiatrowski // *Semper in Altum. Zawsze wzwyż* / red.: ks. Prof. Dr hab Jan Zimny, Prof. Dr hab Nella Nyczkało ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. – Stalowa Wola, 2010. – s. 613.

¹⁷ Там же, С. 21.

будь-якому разі – особа, що має право самоутвердитися з огляду на свою людську гідність.

Філософ і теолог доводить, що майбутнє кожної родини і всього людства залежить від виховання людини в родині, що родина, сім'я, батьківство, материнство – поняття органічно близькі й означають вартості й духовний зміст, які творять культуру нації»¹⁸.

Дітей Святий Отець називав «майбутнім, яке завжди залишається відкритим». Напередодні Різдва в 1994 р. Папа написав спеціальне Послання до дітей, у якому попросив приєднатися до його молитви «за мир в усьому світі, за мир і гармонію у вашій родині, за дітей у різних частинах світу, які змушені страждати від голоду, хвороби, війни, від відсутності родинного тепла»¹⁹.

«Професію вчителя Іван Павло II назвав релігійним покликанням²⁰. Якщо не «вистачить власної мотивації, то вчительське покликання «відірветься від кореня». Пріоритетну функцію вчителя - виховання людини – як працю для майбутнього, комунікативну взаємодію «університет – школа» сповідуємо в ресурсному центрі професійного розвитку вчителя української мови і літератури, який функціонує у СумДПУ імені А.С.Макаренка.

РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Мета діяльності центру – здійснювати освітню, освітньо-консультативну, інформаційно-дидактичну, дослідницьку підтримку удосконалення ключових компетентностей учителя-словесника в умовах міждисциплінарного освітнього середовища на освітніх рівнях: бакалаврат – магістратура (аспірантура) закладів вищої педагогічної освіти - освіта упродовж життя на засадах цінностей педагогіки партнерства і наставництва.

Ключові компетентності за Рамковою програмою оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, схваленої Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 року²¹ розглядаємо як компетентності, важливі для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства. Ідеться про грамотність (Literacy competence), мовну компетентність (Languages competence),

---

¹⁸ Jan Paweł II. Pamięć i tożsamość. Rozmowy na przełomie tysiącleci / Jan Paweł II. – Kraków: Wydawnictwo Znak, 2005. 5. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі тисячоліть / Іван Павло II; пер. з італ. Мар'яни Прокопович. – Львів: Літопис, 2005. с. 61–62.

¹⁹ Bilicki T. Dziecko i wychowanie w pedagogii Jana Pawła II / T. Bilicki. -Kraków , 2000.- s.55.

²⁰ Там само, С.68.

²¹ ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annexrecommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>

математичну компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering), цифрову компетентність (Digital competence), особисту, соціальну та навчальну компетентність (Personal, social and learning competence), громадянську компетентність (Civic competence), підприємницьку компетентність (Entrepreneurship competence), компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence). Такі компетентності розвиваються у процесі навчання протягом усього життя шляхом формального, неформального та інформального навчання.

Поняття «міждисциплінарне освітнє середовище» розглядаємо як багатосуб'єктне та багатопредметне утворення, що цілеспрямовано впливає на професійний та особистісний розвиток фахівця, забезпечуючи його готовність до професійної діяльності та/або продовження навчання, успішного виконання соціальних ролей та самореалізації у процесі життєдіяльності, а комунікативну взаємодію «університет – школа» - як інтерактивну діяльність, спрямовану на особистісний і професійний розвиток суб'єктів освітнього процесу. Модель діяльності центру побудована з урахуванням принципів безперервності, гуманізації, варіативності, інтерсуб'єктивності, креативності, технологічності, міждисциплінарності.

Створенню центру передувало стажування у Варшавському та Ягелонському університетах упродовж листопада 2018 року, в яких вивчали досвід Івана Павла II, церковного і громадського лідера XX століття, Апостола християнської свідомості та релігійної толерантності («Пам'ять та ідентичність», «Переступити поріг надії» «Єдність у багатоманітності», «Любов і відповідальність», «Особа і дія» та ін.), кращі освітянські практики. Аналізували якість і авторитет вищої освіти: сучасне розуміння і український контекст; стан популяризації педагогічних спеціальностей серед абітурієнтів, дизайн-мислення для академічної школи; необхідність стандартизації підвищення кваліфікації й перепідготовки вчителів в університетах, моніторинг вчительської та викладацької діяльності, співпрацю вчителя та науковця, шкільну та академічну дидактику, активне партнерство. Шляхи трансформації академічного знання у шкільне, особливості функціонування інноваційної школи у співпраці із університетом, підготовку молодого вчителя при посередництві тьютора та ментора розглядали через глибокі лекції професорів Йоланти Хоїнської-Міки, Йоланти Суєцка-Зайонц, Александер Павліцкі, докторки Гражини Четвертинської, Пшемислава Садури, Александра Павліцького, Агати Лучиньської, Магдалени Юревіч, Магдалени Сват-Павліцки, Александри Четвертиньски колег про школу й університет як зустріч двох культур; Школу освіти як ефективну реалізацію ідеї щодо тісної співпраці в навчанні і підвищенні кваліфікації вчителів; про

тutoring, mentoring і post-tutoring, про High Impact Practicies: чого школа навчить, щоб університет використав; про відкриті освітні засоби та інформаційно-комунікаційні технології між школою та університетом.

Вивчення польського досвіду кращих практик сприяло розробці програми діяльності ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, що відповідає Стратегічному плану-концепції інноваційного розвитку Сумського ДПУ імені А. С.Макаренка до 2020 р. (https://sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2016/strategiya_fina1_sumdpu_2020_1274036880.doc) у частині розробки та поширення інноваційних освітніх технологій з метою підготовки конкурентноспроможного фахівця.

Головними напрямками роботи центру є фахово-методичний, дослідницький та культурно-освітній. Напрями роботи Центру визначені відповідно до Законів України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійний розвиток працівників» (2012), пріоритетних напрямів розвитку науки і освіти, затверджених МОН України, Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018); Концепції мовної освіти (2011), Концепції мовної освіти (2011), Концепції профільного навчання у старшій школі (2013), Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» (2018), нормативних документів Департаменту освіти і науки м. Суми щодо якісної підготовки суб'єктів дослідницького навчання, здатних до неперервного професійного та особистісного розвитку. На веб-сайті ресурсного центру (<http://rctpd.sspu.edu.ua/>) користувачі працюють із корисними ресурсами (навчальні програми, посібники, монографії), знайомляться з новинами центру, проводять вебіари (лише упродовж лютого 2019 р. проведено вебінар «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства» спільно з кафедрою ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ століття» Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН, м.Київ).

Реалізація фахово-методичного напрямку передбачає проведення інтерактивних лекцій, міждисциплінарних тренінгів, майстер-класів з актуальних освітніх технологій у навчанні української мови і літератури спільно з кафедрами або лабораторіями СумДПУ, зокрема, майстер-класів з розвитку критичного мислення (лабораторія медіакультури); актуальних проблем використання цифрових технологій (кафедра інформатики), інклюзивної освіти (лабораторія інклюзивної освіти), підприємливості (кафедра бізнес-технологій), технологій «Здоров'я і безпека» (кафедра медико-біологічних основ фізичної культури), а також майстер-класів, програма яких охоплює питання реалізації наскрізних

змістових ліній «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Підприємливість і фінансова грамотність», визначених Концепцією «Нова українська школа».

У межах дослідно-експериментальної роботи щодо професійного розвитку вчителя української мови і літератури виконуємо спільні проекти з кафедрою стилістики української мови Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (Тема: «Українська мова у старшій школі»), з кафедрою сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Теми: «Комунікативна прагматика»; «Лінгвокогнітологія»), кафедрою історії та культури української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки з культури української мови (Тема «Лінгвоекотологія»), кафедрою української мови та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тема «ІКТ у викладанні української мови»), кафедрою української літератури та народознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Тема «Етнокультурна компетентність учителя»), відділом теорії і практики педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Тема «Теоретичні та методичні засади професійного та особистісного розвитку майбутнього вчителя в контексті Нової української школи»), КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» та Харківським гуманітарним університетом «Народна українська академія» (Тема «Організація курсів підвищення кваліфікації та фахової майстерності педагогічних та науково-педагогічних працівників»).

Дослідницький напрям центру спрямовуємо на дослідження актуальних питань мовно-літературної освіти, освітніх технологій особистісно-професійного розвитку вчителя-словесника, педагогіки партнерства і комунікативної взаємодії: університет – школа; актуальних питань медіакультури вчителя, проблем реалізації компетентісного підходу, реалізацію низки проектів щодо формування основ академічної/наукової мовної культури для вчителів, які здійснюють керівництво роботами слухачів МАН.

На виконання завдань у межах центру працюють дві лабораторії. Науково-дослідна лабораторія «Академічна культура дослідника» спільно із Загальноукраїнським центром словникарства Українського мовно-інформаційного фонду НАН України виконує проект «Словникова культура дослідника», а спільно із Сумським територіальним відділенням Малої академії наук України - проект «Основи академічної/наукової мовної культури» для вчителів, керівників робіт слухачів МАН». Наразі апробуємо навчально-методичні комплекси, мультимедійні освітні ресурси з лінгвоперсонології, електронної лінгводидактики, цифрової нарративістики. В основу занять покладено положення

текстово-жанрового, когнітивно-візуального підходів, а також наративно-цифрового підходу, що дозволяє застосувати метод нетнографії для виявлення й опису наявності Інтернет-сервісів і ресурсів, які пропонують цифрові наративи та програмне забезпечення щодо їх створення. З метою обміну досвідом з актуальних напрямів сучасного мовознавства, літературознавства, дидактики в контексті вивчення мовнокомунікативної особистості на початку XXI століття, формування креативної мовної особистості учня, учителя, фахівця; щодо ефективного використання в освітньому процесі здобутків лінгвоперсонології, електронної лінгводидактики, цифрової наративістики спільно з кафедрою інформатики проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті» (6-7 грудня 2018 року).

Для підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до використання засобів медіаосвіти у професійній діяльності, зокрема під час вивчення професійно орієнтованих навчальних дисциплін і проведення педагогічної практики лабораторія «Медіакультура вчителя-словесника» за співпраці з Академією Української Преси за підтримки міжнародної організації DW Akademie проводить для вчителів області тренінг «Ефективна протидія маніпулятивним впливам засобами медіаосвіти», для учнів і студентів - «Медіабезпека старшокласників у світі віртуальних комунікацій».

Культурно-освітній напрям діяльності центру спрямований на організацію і проведення фахових конкурсів, фестивалів творчих уроків, виставок учительської творчості, круглих столів, проведення інформаційно-просвітницької роботи, шкільних і студентських олімпіад, конкурсів, свят з української мови і літератури, пізнавальних мовних віртуальних екскурсій для вдосконалення компетентності у володінні державною мовою, сприяння розвитку обдарованої молоді. Зокрема, спільно з кафедрою соціально-гуманітарної освіти Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (кер. Жук М.В.) реалізується пілотний телекомунікаційний проект для учнів 1 класів «Дорожні карти Нової української школи (від теорії до практичних проектів)», мета якого: формування мовленнєво-комунікативної компетенції школярів різних регіонів України. Ініціатори: Шосткинська спеціалізована школи I ступеня № 13 Сумської області (В.Балицька) та НВК «Гуцульщина» Рожнівський Ліцей Івано-Франківської області (О.Радиш). Діяльність ресурсного центру сприяє культурно-освітній роботі вчителів різних регіонів на засадах цінностей педагогіки партнерства.

Висновки: Отже, проведений аналіз законодавчих, нормативних документів і наукових праць засвідчує, що в контексті якісної освіти для миру в теорії та практиці педагогічної освіти безперервний професійний розвиток учителів набуває пріоритету. На основі систематизації та узагальнення, методу термінологічного аналізу нами окреслено

базові поняття дослідження: «професійний розвиток педагога», «ключові компетентності педагога», «освіта для миру». Зокрема, поняття «професійний розвиток» характеризуємо як безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівця, що дозволяє підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду професійної діяльності; професійний розвиток педагога окреслюємо як складний функціональний процес, спрямований на забезпечення індивідуального підходу до кожної особистості, суб'єкт-суб'єктної взаємодії учителя й учня, викладача і студента. Ключові компетентності педагога, за Рамковою програмою оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя (2018), визначаємо як компетентності, важливі для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства.

Аналіз теологічно-філософських студій і промов Яна Павла II дало можливість з'ясувати: польський дослідник і понтифік у своїх творах послідовно наголошував на потребі миру, освіти для миру і гуманістичній сутності професійного розвитку педагога в об'єктиві освіти для миру. Поняття «освіта для миру» Ян Павло II окреслює через концепти «праця» («дар і закон Божим, становить умову формування людської екзистенції й утвердження справжньої людини»), «людина» («особа, що має право самоутвердитися з огляду на свою людську гідність»), «родина» (перша школа праці для кожної людини), «дитина» («майбутнє, яке завжди залишається відкритим»), «учитель» (Професію вчителя Іван Павло II назвав «релігійним покликанням»). Пріоритетну функцію вчителя - виховання людини – як працю для майбутнього, комунікативну взаємодію «університет – школа» представлено через діяльність ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, який функціонує у СумДПУ імені А.С.Макаренка з метою вивчення досвіду Яна Павла II, а також кращих освітянських практик закладів вищої освіти Польща, зокрема Варшавського та Ягелонського університетів

Діяльність ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, що функціонує в рамках українсько-польського проекту *Innowacyjny uniwersytet i przywództwo. Faza IV: strategie komunikacyjne i relacje uniwersytet-szkoła* за напрямками фахово-методичним, дослідницьким та культурно-освітнім, сприяє освітній, освітньо-консультативній, інформаційно-дидактичній, дослідницькій підтримці вдосконалення ключових компетентностей учителя-словесника в умовах міждисциплінарного освітнього середовища на освітніх рівнях: бакалаврат – магістратура (аспірантура) закладів вищої педагогічної освіти - освіта впродовж життя на засадах цінностей педагогіки партнерства і наставництва.

Бібліографія

1. Баніт О. Системи професійного розвитку менеджерів у транснаціональних корпораціях: досвід Німеччини і Польщі: монографія. Київ: ДСК-Центр.
2. Вознюк О. В. Інтегративний підхід до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін [Електронний ресурс] / О. В. Вознюк, О.А. Дубасенюк // Науковий часопис НПУ імені М.М. Драгоманова. – К., 2010. – Вип. 12 (22). – С. 17–20. – (Серія 16 "Творча особистість"). – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/8418/1/>.
3. Закон про освіту, 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі тисячоліть / Іван Павло II; пер. з італ. Мар'яни Прокопович. – Львів: Літопис, 2005.
5. Ничкало Н. Г. Філософія педагогіки серця Яна Павла II // Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука : зб. наук. пр. / редкол. : Н. Ничкало (голова) та ін. ; упор. : Н. Ничкало, О. Боровік ; НАПН України ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К. : Богданова А. М., 2016. – С. 24-34.
6. Пан Ги Мун. Единое человечество: общая ответственность. Доклад Генерального секретаря в связи со Всемирным саммитом по гуманитарным вопросам. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/025/70/PDF/N1602570.pdf?OpenElement> – Назва с экрана
7. Парламентські слухання на тему: «Збалансований розвиток людського капіталу в Україні: завдання освіти і науки» . [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/025/70/PDF/N1602570.pdf?OpenElement> – Назва с экрана
8. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів : рух до концептуальної карти [Електронний ресурс] / Л. Пуховська // Порівняльна професійна педагогіка : науковий журнал. – 2011. – № 1. – Режим доступу : (<http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf>.) <http://lib.iitta.gov.ua/2564/1>.
9. Хоржевська І.М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості [Електронний ресурс] / І. М. Хоржевська // Наукові праці. Державне управління. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
10. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annexrecommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>
11. Bilicki T. Dziecko i wychowanie w pedagogii Jana Pawła II / T. Bilicki. -Kraków , 2000.-s.53-55.

12. Day S. *Developing Teachers: The Challenge of Lifelong Learning* / S. Day. – London : Falmer Press, 1999. – 239 p.
13. *International Handbook on the Continuing Professional Development of Teachers* / ed. by C. Day, J. Sachs. – Reprinted 2008, 2009. – London : Open University Press. – 320 p.
14. *Semper in Altum. Zawsze wzwyż* / red.: ks. Prof. Dr hab Jan Zimny, Prof. Dr hab Nella Nyczkało ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. – Stalowa Wola, 2010. – 862 c.
15. Fullan M. *The New Meaning of Educational Change* / M. Fullan. – Fourth Edition – New York : Teacher College, Columbia University, 2007. – 338 p.
16. Wiatrowski Z. *Praca człowieka – wątpliwości, nieporozumienia i realia*/ Z. Wiatrowski // *Semper in Altum. Zawsze wzwyż* / red.: ks. Prof. Dr hab Jan Zimny, Prof. Dr hab Nella Nyczkało ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. – Stalowa Wola, 2010. – s. 613.